

Negenentwintigste jaargang nr. 5

september - oktober 1977.

DE NIJDAMSTRA TYNGE

PERIODIEK VOOR DE GESLACHTEN
NIJDAM, NIEUWDAM, VLEER, WIJNIA

Orgaan der Nijdamstra-Stichting

En zo leven we maar langs elkaar heen: de een bang om zijn eenzaamheid te erkennen, de ander bang om eventueel hulp en medeleven te moeten bieden.

Pater Machel Vermeer.

DE OUDE IJSSEL

Voor dat ik dit artikeltje schreef heb ik eerst verschillende tijdschriften en boeken geraadpleegd. O.a. het boek van J.G. Vos, getiteld „Maas-IJssel en Rijn” dat ik in het bijzonder wil noemen.

Wij vertoeven enige ogenblikken in de omgeving bij de oorsprong van de IJssel in het weiland van boer Hoffjan in de buurtschap Grüthohn tussen Raesfeld en Borken. Op het land groeit wat kruizemunt. De grond is dras-sig. De zon kan er wekenlang over schijnen, zonder dat het droog wordt. Als we 10 meter verder gaan is het stroompje al spoedig 2 d.m. breed. Er komt nog een klein watertje van rechts er bij.

Wij volgen het stroompje één k.m. en zie daar, het heeft al een eigen bed-ding. Nu gaan we enige ogenblikken om ons heen zien en ontdekken oude hofsteden, misschien wel 1000 jaar oud.

In de geest zien we mensen lopen en werken, die hier vroeger gewoond hebben en begrijpen pas dan iets van de legenden die ontstaan zijn en nog een rol spelen in het geestenleven. Dwars door dit gebied (Weseler Land-strasse) de grote weg van Münster naar de Rijn.

Over deze baan moet het Romeinse legioen getrokken zijn in de jaren 9 na Christus.

In 799 maakte Karel de Grote er gebruik van om de Saksers te gaan be-keren. Ook toen ging het niet zo poeslief toe, want bij het „veroveren” werden 8000 Saksers afgemaakt.

In maart 1945 ging een strijdmacht Amerikanen en Canadezen plm. 4000 man over deze weg.

Vlak bij Laverzathe „Wickinghoff” — een zathe die voor drieduizend jaar een zathe van de Noormannen moet zijn geweest — staat een beeltenis van de heilige Johannes.

Er staan ook twee zwerfstenen, waarvan één een bijzondere steen is. Als in de vroege ochtend de eerste hanenroep weerklinkt, dan draaide de steen vanzelf om.

Het brongebied van de IJssel is rijk gezegend met allerlei bezienswaardig-heden, vooral in het stroomgebied van Borken en Gemen.

Gemen bezit een prachtig kasteel dat gebouwd is door Heinrich III in 1411.

Dit wordt echter tegengesproken. Heinrich moet het kasteel herbouwd hebben, want deze waterburcht wordt in het leencontract van 1280 reeds genoemd.

Tot het begin van de 16e eeuw bleef het slot in handen van de familie van Gemen en ging in het jaar 1637 over aan de graaf van Limburg Stirum. Het kasteel, dat thans een Jeugdherberg is, staat geheel in het water. Het is een prachtig middeleeuwse bouwkunst. Als men de bovenkant van de zijmuur bekijkt, dan zien we vele ronde gaten, waarin vogels, spreeuwen en mussen nestelen.

Er zijn minstens 40 nesten ingemetseld. In vroegere jaren werden er veel vogels gegeten, ook zangvogels. Ze werden als wildbraad verkocht, ook in Frankrijk en Italië. Een gemakkelijke manier om de vogels te vangen, werden de speciale nestgelegenheden gemaakt. Het eerste spreeuwenbroedsel als de jongen op uitvliegen stonden, werd uit het nest genomen en op tafel gebracht. Het tweede broedsel liet men ongemoeid. De mussenpotten werden enkel aangewend ter bestrijding van deze vogels.

Men zegt, dat het gebruik van neststenen zijn oorsprong vindt in ons land. In ieder geval werden in Delft neststenen gebakken, omstreeks 1500. In Zutphen werd bij afbraak van een oude muur nog van deze spreeuwenpotten gevonden, in vierkante vorm gemetseld met een ronde opening in het midden.

We gaan nog even terug naar Gemen.

De opdrachthever van de restauratie van de waterburcht is de graaf Herman Otto, wiens naam ook vermeld staat op de schoorsteenmantel in de ridderzaal.

Een eindweegs ten zuiden van de bron ligt een waterburcht „het slot te Raesfeld”.

De eerste bezitter van deze burcht was Rabodo van den Berge (1166) naar wie de burcht „Robodinhof” geheten wordt.

Het geslacht Raesfeld is thans over de gehele wereld verspreid.

In 1597 werd de burcht een prooi der vlammen, maar men begon direct met de opbouw welke tot 1606 duurde.

Voor Alexander II heeft veel toe bijgedragen ter verfraaiing van het kasteel.

Tien jaar lang werkten beeldhouwers, architecten en kunstschilders aan het kasteel en wel van 1646-1656.

Na de dood van Alexander in 1675 ging het snel bergafwaarts met de luster en het prachtig kasteel.

In 1820 kwam het leeg te staan en heeft 100 jaar geduurd toen het in 1920 gekocht werd door Handwerkskammer Münster, waarin werd ondergebracht een kunstnijverheidsschool met restaurant.

DE TERUGKEER VAN EEN 65 JAAR OUDE BRIEF

Afgelopen zomer ontving onze oom Gerrit Nijdam tot zijn verbazing een brief van de hem volkomen onbekende mrs. William Mulder uit Maurice, Iowa in de Verenigde Staten. Uit dit schrijven bleek dat William Mulder een kleinzoon is van Pieter Tromp, die op 11 maart 1867 te Langweer geboren werd en vermoedelijk in het begin van deze eeuw naar Amerika emigreerde. Zeer interessant voor ons is dat een kopie was bijgesloten van een brief, die de elfjarige Klaas Nijdam, een „omkizzer” van Pieter Tromp, op 23 december 1912 schreef. Deze Klaas Nijdam werd later de vader van mijn vrouw Fopje Nijdam en was weer de zoon van Klaas Gerrit Nijdam (1869–1921) en Antje Tromp (1870–1917), een zuster van Pieter. Klaas Gerrits Nijdam staat vermeld onder nummer 1988 in het Nijdamstraboek, deel V, pagina 504.

De brief van de jonge Klaas is vooral ook belangwekkend, omdat hij aardig beeld geeft van de tijd, waarin hij geschreven werd. De familie maakte een zeer moeilijke periode door, omdat vele leden het slachtoffer werden van de gevreesde tuberculose. Klaas zelf overleed aan deze ziekte in 1933, 32 jaar oud. Hier volgt de tekst van de brief, die hij in een keurig handschrift als jongen naar Amerika stuurde:

IJlst, 23 december 1912.

Waarde Oom, Tante en Nichten,

Ik heb de pen opgevat om Oom eens een brief te schrijven. Wij zijn allen gezond en wenschen van U hetzelfde. Ik heet Klaas, ben elf jaar oud en ik ben de oudste. Ik heb nog een zuster van 5 jaar, Ruurdje, en een broertje van negen maanden, dat Gerrit heet. Wij hebben al twee broertjes en zusjes dood. Moeder zegt dat ze altijd gezond is; ze is nu al 42 jaar. En vader is 43 jaar. Wij hebben hier een goed stuk brood in ons Vaderland. Vader heeft een betrekking als meestersknecht. Hij verdient goed geld en heeft een vrije woning met een flinke schapenweide. Met tante Liesbeth gaat het ook goed. Maar het is zoover dat zij alleen is overgebleven.

Vader is deze nazomer naar Rotterdam geweest. Toen heeft hij Oom Jan ook eens opgezocht. Die heeft het daar ook goed, want hij heeft daar een bierhuis. Hij woont daar al een jaar of twaalf en Moeder heeft hem in die tijd nooit meer gezien.

Nog een jaar en dan kom ik van school af. Wat ik worden moet weet ik nog niet. Vader zegt, dat ik maar voor schoolmeester moet leeren.

Nu heb ik U zoo al wat geschreven over hoe het ons hier in Nederland gaat.

Wij hopen dat gij eens spoedig terugschrijft hoe het met U allen gaat. Wij hebben Uw laatste brief vandaag opgezocht. Die hebt gij geschreven op 6 Maart 1908. Gij hebt in dien brief geschreven dat gij twee meisjes had van 12 en 8 jaar. Dus zij worden misschien al heele dames. U heeft beloofd om hun portretten over te zenden, maar wij wachten nog steeds. Bij gezondheid hopen wij deze zomer een portret op te zenden waar wij allen opstaan. Moeder zegt, dat wij U gaarne wel eens persoonlijk willen opzoeken, maar dat gaat nu eenmaal niet. Oom zou hier vreemd opzien, want het is hier in die tijd veel veranderd. Hier zijn nog al heel wat nieuwe huizen gebouwd en alle oude bruggen zijn vernieuwd. Ook is er een nieuwe kerk gebouwd. En overall electrische verlichting, er is hier een heleboel verbeterd. Nu zal ik maar eindigen, want het nieuws raakt op. En wij hopen spoedig eens bericht te krijgen hoe het met U allen gaat. Nu, Oom en Tante en Nichten, zijt van ons hartelijk gegroet.

Klaas Nijdam
IJlst, provincie Friesland
Nederland.

Doorn, 2 oktober 1977.

J.J.C. Tanis.

NIJDAMSTRA

Ontelbaar zijn de schakels in ons geslacht, zijn de knooppunten in het familienet. Maar via deze schakels, deze Nijdam's, Nieuwdam's en Vleer'en, bouwen wij generatie na generatie op, zien wij dat Willem Willems de oude zijn acht kinderen opgroeien, dat er kinderen huwen en sterven, zien we een nageslacht ontstaan in de Bird, in Irnsum, in Akkrum, in Midlum.

Doch de familie is nog klein, maar het zaad is uitgestrooid vanuit Nijdamstra-State naar de „omkreten” temidden van het Friese land.

In de volgende generatie komt nieuw zaad tot ontkieming. Wij zien Syts Gerben het boerenbedrijf ontrouw worden en zich toeleggen op de veenderij. Via Boornbergum en Ureterp komt zijn staag al bloeiende en groeiende in Haren terecht en dan verspreidt in de laatste 1 1/2 eeuw deze staag zich hoofdzakelijk over Noordelijk Drente en de stad Groningen. Een twijgje van deze tak komt in Leeuwarden terecht en daardoor komt in de Friese hoofdstad een Nijdam-familie tot bloei.

Een ander uit dit meest oostwaarts trekkende deel van de familie gaat als

scheepstimmerjongen naar Franeker en is de grondlegger van de Franeker-tak geworden.

Weer een andere staag, die naar Midlum, Witmarsum, Bolsward, Schalsum en Tzum toog, sterft in mannelijke lijn uit, doch in vrouwelijke lijn plantte het geslacht zich voort en via Ried, Berlikum en Leeuwarden kwamen de nazaten in West-Friesland en Amsterdam terecht.

Dan hebben we de familie die in Dronrijp tot bloei komt en weer een ander komt via Deersum in IJlst, waar het beroep van scheepsmaker wordt uitgeoefend. Ook is er een Rooms-Katholieke staag, die van Bozum naar Sneek en vervolgens naar Holland trok. Deze meeste leden van deze familie zijn industriëlen.

Een zeer belangrijke tak is ontsproten op de boerderij „Vleerlosch” onder Boornbergum. Uit deze tak kwamen ook de geslachten Nieuwdam en Vleer voort, enkel uit het feit dat bij de naamsaanneming onder Keizer Napoleon de eerste in 1811 andere namen werden opgegeven, terwijl de broers zich Nijdam bleven noemen. In tegenstelling met de meeste takken is deze staag een Doopsgezinde geworden en grotendeels ook gebleven.

Via Friesland, Drente en Groningen zijn de nazaten van deze voorouders uitgetrokken naar Holland en verder naar Amerika en Indonesië, doch allen vormen één geheel, want de bakermat was Nijdamstra-State.

FAMILIEBERICHTEN

Zaterdag 20 augustus hebben wij met onze ouders en grootouders
H. BONDER en H.W. BONDER-NIJDAM
hun 45-jarig huwelijk herdacht.

Tinaarlo,
Hageneind 1

Hun dankbare kinderen
en kleinkinderen

**

Snein 18 siptember is it 25 jier lyn dat ús heit en men
ULTSJE WIENIA en SJOUKJE HOFSTEE
troud binne.

Follegea, Strjitwei 32
by de brêge

De bern:
Jantsje, Bregje, Meine

TJALLING VISSER en JELTJE WIJNJA
waren 12 augustus j.l. 25 jaar getrouwd.
Amsterdam, Nollenstraat 21.

**

Zondag, 24 juli 1977 is te Bilthoven overleden op 92-jarige leeftijd onze
lieve zorgvolle moeder

YNSKJE ZIJLSTRA-WIJNJA
geboren te Idsega 28-1-1885, sinds 7 maart 1963 weduwe van Watte
Zijlstra.
De begrafenis heeft plaatsgevonden op 28 juli te Appingedam.

Noord-Houdringelaan 6
Bilthoven.

Namens de familie
T.L. Westerhof-Zijlstra.

**

Heden is plotseling van ons heengegaan onze lieve zoon, broer en zwager
JOHANNES VRIELING
geliefde echtgenoot van Eibertje Elbertsen in de leeftijd van 43 jaar.

Haren, 12 augustus 1977

Haren:
J. Vrieling-Swart

E.B. Vrieling
J. Vrieling-Nijdam

**

Heden ging nog onverwacht van ons heen onze lieve moeder en groot-
moeder

SIEBRIGJE NIJDAM-VISSER
op de leeftijd van 77 jaar, sinds 2 oktober 1967 weduwe van Jan Nijdam.
Groningen, 24 augustus 1977.
Henri Dunantlaan 20.

Correspondentieadres:
Wimpel 125, Groningen.

Bussum:
R. Nijdam
E.A. Nijdam-Leeuwering
Janine
Bert
Groningen:
A. Beijer-Nijdam
W.F. Beijer
Jan en Frans

FAMILIE-NIEUWS

EEN PRESTATIE

Nicht H. Nijdam-Smit wonende te Groningen heeft het gepresteerd om op haar bijna 70-jarige leeftijd dit jaar in verenigingsverband 562 k.m. te fietsen.

7 mei A.N.W.B. 35 k.m. (medaille)

14 mei Toeriade Groningen 35 k.m. (lintje)

6 t/m 9 juni avond vierdaagse Haren 25 k.m. per avond (medaille)

12 t/m 15 juli Drentse Rijwielvierdaagse per dag 60 k.m. (medaille)

6 augustus Noord Drentse Rijwieldagen 107 k.m. in één dag (groen vaantje)

Voor zoveel kilometers op een tweewieler een prestatie. HULDE!

DEUGDEN EN WAARDEN

Ik was een paar weken met vakantie in Noord-Holland bij mijn neef en nicht. Om volledig te zijn, hebben ze drie kinderen plm. 17 - 15 - 8 jaar oud. Ook de kinderen hadden vakantie en wij hadden dus ruimschoots de gelegenheid samen eens een spelletje te doen.

Ze hadden m.i. leerzame spelletjes, waar het in het bijzonder op kleurencombinatie aan kwam.

Naam van deze spelletjes weet ik niet.

Toen ik met hen een kwartier een spelletje gedaan had, en meende het „door” te hebben en een kleur zou aanleggen, ging er een Indianengebrul op.

Dag mag zo niet, nee!

U is in strijd met de spelregels, zie maar!

De spelregels werden me onder de neus geduwd.

Inderdaad, ik werd getorpedeerd door de spelregels.

Neem nu eens het voetballen.

Nou, daar kan oud en jong over meepraten.

Gaat een van de spelers de spelregels te buiten, omdat hij ze niet ging toepassen, vergeten was, of ze even buiten werking gezet, prompt wordt de bewuste „kaart” uitgereikt.

Nu heb ik boven dit artikeltje gezet: deugden en waarden, spelregels voor onze samenleving.

Ik weet het wel, dat vele deugden en waarden het niet meer doen. Ze worden omver geworpen — ouderwets genoemd en daarom uit de mode.

Zuinigheid en soberheid zijn woorden die ons niets meer zeggen. Spaarzaamheid, laat me even lachen, in onze tijd van inflatie. Ook eerlijkheid heeft afgedaan, gehoorzaamheid aan wie dan ook, is er niet meer bij. Wie bovenstaande woorden nog durft uit te spreken is oer-conservatief, dat is een man, die de „vijf” niet meer op een rijtje heeft liggen.

En toch, mijne lezers, zijn deugden en waarden onmisbaar voor een goede samenleving.

Gelukkig, zijn deze deugden en waarden dikwijls bij de wet geregeld. Wij leven nog in een land, waar men niet ruk-raak kan leven. Wij moeten steeds weer opnieuw leren de eenvoudige spelregels en hierdoor een goede samenleving op te bouwen. Wat wij thans met woorden als vrijheid betitelen is dikwijls slavernij en maakt onze samenleving onveilig. Wij moeten weer respect krijgen voor menselijke waardigheid. Wij moeten voor alle egoïsmen saamhorigheid in de plaats stellen. Alle vrijheden worden misbruikt, al wordt de lucht ook vol gepraat over inspraak, medezeggenschap en spreiding van macht.

Bij ouder wordend, raken mensen steeds meer in verlegenheid. Toch kan elk leven komen, als er menselijkerwijs niets meer te verwachten is, tot tot onvermoede volheid.

* _ *

VASTHOUDEN

Het is of men doodsbang is, de klandizie te verliezen. Men trekt zich terug, op elk gebied als een slak in zijn huisje.

Behoedzaam manoevreren in vele zaken. Zodra zij concreet en ingrijpend moet spreken, laat zij het afweten.

Ook de kerken worden steeds afhankelijker van de goodwill van de leden. Een excuus eruit te stappen en weg te blijven is gauw gevonden. Geen betutteling, geen politiek op de kansel, geen hel, geen duivel, geen heibel en herrie. En wanneer de kerk al eens kritisch spreekt, dan wil dat nog niet zeggen, dat zij ook kritisch optreedt.

Moeilijker en moeilijker verstaan we elkaar en elkaar vasthouden is er niet meer bij.

Onze bangheid komt vaak naar voren daar wij ons persoonlijk bedreigd voelen, geen erkenning krijgen. Waar mensen er samen aan gaan staan, hun handen naar elkaar uitsteken, dan vallen vele zorgen weg of wordt te dragen, zelfs als we met ziekte te maken hebben. Echte menselijke woorden over en weer, helpen.

Wij moeten allen meewerken op alle moeilijkheden en problemen het hoofd te bieden.

Ik weet wel, dat de gijzeling in Drenthe ernstige schokgolven in de Nederlandse samenleving hebben veroorzaakt, die nog lang zullen nawerken. Bij een groot deel van de bevolking is het gevoel van onveiligheid toegenomen. Er treden verschijnselen op van angst, die gevoed worden door geruchten.

Wij zijn samen op weg, samen bouwen we hoe moeilijk het ook gaat. Wij hebben elkander nodig.

Dat we soms teleurgesteld zijn, is te begrijpen; Een voorbeeld; De directeur Bouwfonds Nederlandse Gemeenten, zei eens: „Wij proberen huizen te bouwen voor aanvaardbare prijzen. Maar als je ziet dat de koper ze een jaar later met een winst van veertigduizend gulden verkoopt, vraag je je af, waar je mee bezig bent”. Gelukkig zijn er ook nog toegewijde mensen, die begrijpen dat het zo niet mag.

Daarom elkander vasthouden in het goede.

WESPEN

Wespen, een meer dan duizend soorten omvattende familie van vleesvleugelige insecten, die over de gehele aarde verspreid is.

Wespen, zijn „steek-krengen” zei mijn nichtje altijd. Als ik nog geen wesp gezien had, had zij dikwijls al een steek te pakken. Met de gevolgen van dien. Neen, wespen kunnen we missen, in het bijzonder dan, wanneer we op een terrasje een kop koffie drinken en telkens gehinderd worden door zo’n vliegend mormel.

En toch is een wesp nodig, want veel fruitresten ruimt hij op, ook veel schadelijke dieren, zoals bladluizen en soms ook rupsen.

Altijd zijn ze er in de nazomer, omdat dan het meeste fruit rijp is en er wat valt op te ruimen.

Ze nemen ook wel eens goede vruchten, want ze nemen dat, waar ze gemakkelijk bij kunnen komen. (Gelukkig is een mens anders?).

Men onderscheidt de staten vormende wespen, die papieren nesten maken. Het zijn uitgekauwde plantenvezels en houtdeeltjes, zo mooi fijn gekauwd en met een soort speeksel aaneen gekleefd dat het net papier lijkt.

Het nest lijkt van een papiersoort te zijn dat tegen een stootje kan. Prachtig opgebouwd, soms met verschillende kleuren, waarvan het grijs domineert. Door de verschillende lagen, geeft het een uitstekende isolatie tegen vocht en koude voor de winterperiode. Dan zijn er nog de solitaire wespen, die leem voor hun nesten gebruiken.

De grootste papierwesp in ons land is de horzelwesp, die ook wel hoor-naar of horentje wordt genoemd, een gevaarlijk dier.

Soms zit een nest in een boom of struik, soms in de grond en soms ook onder de dakpannen of in een spouwmuur.

Wespen steken vernijng, ze hebben een vlijmscherpe en dunne angel in het achterlijf, die gemakkelijk in onze huid kan dringen.

Het is een fijn buisje dat in verbinding staat met een gifblaasje en dit bevat een soort mierenzuur.

Dit mierenzuur is erg pijnlijk en heeft flinke opzwellingen ten gevolge. Wespen steken gemakkelijker dan bijen. Als een bij gestoken heeft gaat-ie dood, want zijn angel heeft weerhaakjes en kan niet meer terug uit onze huid.

Bijen bezitten geen inrichtingen voor het verzamelen van stuifmeel; de bijen met verzamelinginrichtingen aan de poten, zoals de Dasypoda en Podalarins, dragen aan de poten zeer lange haren. Tot de bijen die stuifmeel met de buik verzamelen en meedragen behoort de bladsnijderbij, die uit rozebaadjes ronde stukjes snijdt en daaruit broedcellen vormt. Bijen maken 4 soorten wascellen:

a. honingcellen; b. darrencellen; c. koninginncellen; d. steuncellen. Als een bij na een steek weg vliegt, moet hij een deel van zijn ingewanden achterlaten, dit is voor hem dodelijk.

Wespen zijn wel erg fel, omdat ze op voedsel uit zijn en niet dulden dat ze gehinderd worden.

Wordt hun nest bedreigd dan geeft een aantal wespen, de bewakers, het teken tot verdediging door een bepaald gezoem, een kwaadaardig gezoem, te laten horen.

Berg je dan!

EEN ZIJN

Laat ons trouw in eendracht waken
Over 't kostbaar geest'lijk goed,
De gemeenschap sterker maken
Laat ons saam een toekomst bouwen
Alleen 't zelfde doel gemeen,
En getuigen, vol vertrouwen:
In Nijdamstra zijn wij één!

Geen goed op deze aarde heeft een groter waarde dan het geestelijke goed.

Al het andere is vergankelijk, doch het geestelijke goed, het geestelijke erfdeel, is blijvend. Het geestelijke erfgoed dat wij bezitten kan niemand ons ontnemen.

Dat is de harmonie van verleden en heden rondom Nijdamster-State, dat is het erfgoed dat Willem Willems de Oude ons naliet in ons bloed. Dat is mede ons karakter geworden, doch dit is ook de geschiedenis van ons geslacht of onze sibbe.

Geestelijk erfgoed is dat alles, wat betrekking heeft op hen die vóór ons leefden, individueel en ons geslacht als geheel in het bijzonder.

Uit piëteit voor onze voorouders zijn we verplicht te waken over dit kostbaar goed dat zij ons hebben nagelaten en wij hebben tot taak dit te bewaren, te verrijken en over te dragen aan hen, die na ons zullen komen en behoren tot datzelfde geslacht.

Zij hebben hier recht op!

HANDEL

(Zuid-Afrika)

Eén der belangrijkste vormen van het contact tussen een land en de buitenwereld is de handel.

Handel kan een schakel zijn tussen landen van uiteenlopende regeringsvormen, maatschappelijke structuur en politiek georiënteerdheid. Tussen een aantal landen ter wereld is handel vrijwel de enige band, die onderhouden wordt, waar diplomatieke culturele en andere banden niet mogelijk blijken, kan de vraag naar bepaalde produkten deuren openen die voorheen gesloten bleven.

In „Terzake” las ik:

„Zuid-Afrika handelt met de wereld”, is geen loze kreet. Er is geen land ter wereld waar niet, direct of indirect, Zuidafrikaanse produkten verbruikt worden. Dat is geen wonder. In een wereld die de grootste problemen heeft met het in leven houden van een groot deel van zijn bevolking, in een continent waar honger een faktor is waarmee dagelijks rekening moet worden gehouden, is Zuid-Afrika als een der weinige landen in staat niet alleen de eigen bevolking ruimschoots van voedsel en andere voedingsmiddelen te voorzien, maar ziet het zelfs kans grote hoeveelheden voedingsmiddelen en andere essentiële zaken uit te voeren.

Iedereen weet dat Zuid-Afrika rijk bedeeld is met bodemschatten; rijk genoeg bedeeld om de wereld daarvan te laten meeprofiteren.

Handel was het belangrijkste motief achter de eerste blanke nederzetting in Zuid-Afrika en uitbreiding ervan vormde een belangrijke faktor in de ontwikkeling van het land, dat thans een hoge plaats op de ranglijst van handelsnaties inneemt.

Jan van Riebeeck, in 1652 door de Verenigde Oost-Indische Compagnie naar Kaap de Goede Hoop gezonden, kreeg opdracht een bevoorradingspost te stichten voor zeilschepen die de lange reis tussen de Nederlanden en Oost-Indië maakten.

Vrijwel tot het einde van zijn bestaan in 1795 als monopolie-bezittende handelsonderneming, beschouwde de V.O.C. de Kaap als handelspost. In tegenstelling tot het beleid en de wensen van de V.O.C. werd de Kaapse nederzetting de kiem van een nieuwe natie, gesticht door ondernemende vrijburgers, die zich reeds voor 1700 buiten de oorspronkelijke afgebakende, nauwe territoriale scheidslijnen vestigden.

Deze vestiging werd sterk gestimuleerd van een kleine groep Franse Hugonoten in de vruchtbare valleien voorbij Stellenbosch.

Ook een groepje Duitsers had zich inmiddels in de Kaap gevestigd.

Nadat de landbouw een stevige basis had gekregen, werden pogingen in het werk gesteld om tarwe en wijn te exporteren. Er kwam echter niets van terecht, als gevolg van de grote afstand tussen Kaap en Europa. De boeren hadden daarvoor slechts toegang tot één afzetmarkt: V.O.C. schepen.

In 1806 kwam de Kaapkolonie onder bestuur van de Britten, die de Kaap aanvankelijk als vlootbasis en halteplaats op weg naar Indië zagen.

In 1820 kwamen echter grote aantallen Britten naar het oostelijke deel van de Kaapkolonie, waardoor Port Elizabeth aan de Algoabaai een belangrijke haven en handelsplaats werd.

Durban in Natal (1835) en Oost-Londen aan de monding van de Buffelsrivier (1847) volgden spoedig.

In 1835, het jaar na de afschaffing van de slavernij in de Kaap, telde de Kaapkolonie zo'n 150.000 inwoners, waaronder ongeveer 35.000 voor-malige slaven.

De Afrikaanse boeren die in 1852 en 1854 Transvaal en Oranje Vrijstaat stichtten, waren evenmin importeurs en exporteurs.

Het was echter de Kaapkolonie die tussen de Grote Trek en de ontdekking van diamant in 1866 de grootste commerciële groei door maakte.

De opening van het Suezkanaal in 1869 betekende voor Zuid-Afrika het verlies van leveranties aan schepen op weg naar Indië, het Verre Oosten en Australië.

TAAL

3

In „Taal 1” heb ik getracht iets in het algemeen over „taal” te zeggen. In II: Hoe gebruikt men een taal en nu in III: Verstaat men de taal, die gelezen of gesproken wordt.

Men kan een taal lezen bijvoorbeeld in kranten en boeken.

U zult misschien zeggen, dat u veel leest, bijv. romans. Niets op tegen. De boekenmarkt is overbelast, dus kan de conclusie getrokken worden, dat er veel afname is, dat we een beetje verzot zijn in het romans verslinden.

Daar komt nog bij de speelplaten. Ook deze markt is goed voorzien. Wie in het openbaar zingt, daarvan is wel een plaat.

Maar met een boek is u alleen. Als het boek u niet bevalt wel, dan ligt u het terzijde of u neemt een ander.

Zo is het ook met een plaat.

Mocht uw oor (gemoed) niet staan op dit moment naar deze zanger, dan zet u een andere op.

Maar als u spreekt, dan hebt u dat tegen een ander of tegen meerderen en nu gaat het er maar om, hoe komen de woorden over, met andere woorden, wordt er geluisterd.

Nu eerst een vraag.

Kan de moderne mens nog luisteren naar een goed woord? Deze vraag is niet overbodig.

Als men in een gezelschap is en iemand doet een verhaal, dan kunnen er zijn die associatief luisteren, maar ze kunnen ook zó afhaken, omdat een woord een zin hun aan iets herinneren.

Nu willen ze niet meer luisteren, want ze willen zelf het woord hebben.

Het luisteren is er niet meer bij.

Anderen, die nog wel luisteren, vragen zich af of het wel zo gebeurd is. De spreker fantaseert maar wat, en inmiddels zijn ze zelf met hun fantasie al verder dan de spreker.

Ik geloof dat wij allen slechte luisteraars zijn, in ieder geval die goed kunnen luisteren, komt men zelden tegen.

En stel nu het geval dat u kunt luisteren.

Neem nu eens de reclame-advertenties.

De ene kwaliteit van hetzelfde artikel is al beter dan elk ander.

Weet u nu werkelijk wat het beste is?

Dezer dagen nam ik eens de kolommen door van huwelijks-advertenties. Allen die zich aanbieden waren sportief, sympathiek, slank, knap, intel-

ligent, humoristisch, gezellig, enz. enz.

Ik eindig dit artikel maar in de overtuiging dat naast het geschreven of gesproken woord, het wederzijds vertrouwen aanwezig moet zijn, wat dikwijls wantrouwen is.

_

Voorzitter: T. Nijdam, Coornhertstraat 12
Leeuwarden, telefoon 05100-22167.

Secretaris-penningmeester: C. v.d. Schoot Azn., Heerenhage 205,
Heerenveen, telefoon 05130-24792.

LEDEN:

H. Nijdam-Smit Boerhavelaan 113, Groningen
telefoon 050-253701.

K. Nijdam Balk – Talmahiem – Kamer 15
telefoon 05140-3033.

W. Wijnia Angelsloërdijk 225, Statenhoek, Emmen
telefoon 05910-22068.

POSTREKENING 82 67 24

REKENING RABO-BANK: gironummer 81 46 57
rekeningnummer 32.64.65.308 beiden
ten name van: Penningmeester Nijdam-
stra Stichting te Heerenveen.

FAMILIEBLAD: „DE NIJDAMSTRA-TYNGE”.
Lid/abonnee fl. 12,00 per jaar. (Vóór 31
maart te betalen). Halfjaarlijks fl. 6.00
mits betaling plaatsvindt vóór 31 januari/
juli.
Donateurs/leden fl. 6.00 per jaar. Dezelf-
de voorwaarden als hierboven vermeld.

REDAKTIE: T. Nijdam, Coornhertstraat 12,
Leeuwarden.

BIJ ONBESTELBAARHEID GAARNE RETOUR AAN:
Coornhertstraat 12 – Leeuwarden
(zo mogelijk opgave van nieuw adres).